

Řešil jsem spíš, o čem ten příběh udělat. Možností bylo víc. Mohl jsem to třeba napsat o konfliktu vynálezce s Bohem. Vynález s Bohem na své straně nebo, aby se Bohu postavil? To je jeho velký konflikt. Teremin byl vlastně absolutní ateista. Skutečně kdesi řekl, že tereminvox je tak demokratický, že na něj může hrát každý, tedy i netalentovaný člověk, a že tím padá poslední nerovnoprávnost mezi lidmi. Je-li talent od Boha, pak jde o kacířskou myšlenku. Postavíme se Bohu tak, že uděláme hudební nástroj, na který může i netalentovaný chudák zahrát. To je podle mě absolutní ateismus. Když je pověřen ruskou rozvědkou, aby ten vynález šířil v USA, tak se jedná i o bolševismus dovedený do konce.

Tímhle tématem jsem se zabýval první dva, tři měsíce. Pak jsem ho opustil. S tím vypadl i nádherný motiv, osudový příběh, který mohu zmínit jako „vystřiženou scénu“ typu bonusu z DVD. Teremin se ve šporených státech setkal s ruskou emigrantkou – Klárou Rockmoreovou. Byla to fenomenální houslička, vlivem hladomoru ve dvacátých letech se jí ale zborčila kostní klenba na rukou, takže neumáčkla strunu a postupně ztratila cit v prstech. Jediný nástroj, na který mohla hrát, byl tereminvox, protože je opravdu nekontaktní. Začala se na něj učit v podstatě z nouze. A stala se fenomenální tereminvoxistkou. Pročež se do ní Teremin zamiloval.

Tereminovy partnerky měly hrani na tereminvox za povinnost, ne?

Teremin byl fešák, charismatický chlap, který dělal cosi jako „baletního mistra“ na tereminvox. Měl spíš žáčky než žáky. A tak se s těmi ženami většinou seznámil na svých kurzech. Klára byla jeho nejslavnější žáčka, největší virtuos. A protože se dožila úctyhodných pětáosmdesáti let, tak je autorkou většiny nahrávek na ten nástroj. Víděl jsem záznamy jejich koncertů na videu. Díky křivici a stařeckému třesu zvládala na tereminvox výtečně vibráto. A teď si nedělám legraci.

Vrátím se ještě k té mystifikaci. Tu máte evidentně rád. Váš cíl je ale zřejmě jiný, než u Cimmmanů?

U Cimmmanů je nejdůležitější znevažování historie a velikášství. Taký to píšou učitelé, takže jde o něco jiného. Sama cimmmanovská idea je geniální: zparodujeme historii a historická fakta do té míry, že historii už nikdo nebude věřit, nikdo se jí nebude zabývat jako seriózním oborem. A to je dobře, protože historie už je tak jako tak zrnšíně na komunistickou manipulaci s informacemi. Neříkám, že je to jediné vyznění Cimmmana, ale je velice podstatné a na tohle dědictví jsem u diváků Teremina narazil několikrát.

Já sám jsem bohužel proslul jako mystifikátor. A teď se mi to nehodí. I když mě nikdy nešlo o zpochybnění dějin. Já si začal vymýšlet ve chvíli, kdy mi realita připadala příliš nudná.

Teremin je de facto historická hra o jednom zvláštním vynálezci. Já měl ale neodbytný pocit, že se tu mapuje jediný kladný výsledek bolševické revoluce, přesněji leninské elektrifikace, a to přispěvek ke vzniku rock'n'rollu...

Jste vlastně jediný, který to z toho vyčet. Povrch, dějová linie, je opravdu vznik první rockové kapely na světě. O to jde. Klasické kvarteto, kde bubienka zprvu simuluje psací stroj a později rytmikon, primitivní automatický bubeník třicátých let. Tenkrát s nimi sice ještě hrával symfonický orchestr, ale to už jim můžeme odpustit. Strašně mě lákalo a moc se mi líbí, že to celé vzniklo jakoby nedopatřením. Velké věci v historii vzniknou často omylem nebo nechtěně. Jako tady tereminvox. Je neuvěřitelné, že první elektrický nástroj byl zároveň nekontaktní, že se sešly dvě unikátní kvality toho nástroje.

Tereminovoxo čili tereminy jsou i ve vaší inscenaci. Protože jde o nástroj elektronický a ke všemu bezdotekový, mohlo by se to hrani klidně markýrovat a hudbu hrát z playbacku...

No, musel by to být asi geniální zvukař.

To možná ano, na druhou stranu: když jsem se díval na herce, jak nad tereminy čarují rukama, tak jsem si myslel, že to je reprodukc. Ale není. Je znát, jak vás všechny to hrani na teremin zaujalo...

To je neuvěřitelná věc, že ano? Těžko se to popisuje, ale ten nástroj, tím, že je bezdotkový, tak reaguje na vaši přítomnost. Což je něco tak lidského, dojemného... Vy k tomu nástroji přijdete a on o tom ví. Strčíte tam ruku nebo třeba hlavu a on na vás zareaguje, vydá tón. Je to nesmírně přátelská věc.

Náštesti tomu hrani na tereminvox propadl Ivan Trojan. Měl ambici se na to naučit co nejlíp hrát – a ono je to ztraceně těžké, to musí člověk hodně dobře poslouchat – a já mu říkal: „Musíš tam dělat chyby, aby diváci vůbec věřili, že opravdu hraješ.“ Ivan si ale liboval: „Dneska jsem to zahrál tak čistounky.“ Tak jsme pak volili kompromisy, že bude jako dlouhou ladit nebo se připravovat a chodit kolem toho nástroje, aby to houkalo a pištělo, dřív než začne hrát.

Ivana Trojana teremin tak zaujal, že na něj hraje i mimo divadlo. Byl alespoň coby tereminista přistižen v Lucerně, kde se vklínil coby hudebník-solista do charitativní akce Vánoční burza. Pryč to byl velice